

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060303

DOM
2023-12-22
Stockholm

Mål nr
F 5027-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-03-28 i mål nr F 661-23,
se bilaga A

PARTER

Klagande

P.A.

Motpart

Flen Vatten och Avfall AB, 556765-9890
Vingåkersvägen 18
641 51 Katrineholm

SAKEN

Ersättning för ledningsrätt för optokabel, vatten och avlopp berörande fastigheten X i
Flens kommun
(Lantmäterimyndighetens ärendenr D19283)

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom och
lantmäterimyndighetens ersättningsbeslut den 18 januari 2023 (ärendenr D19283) på
så sätt att den ersättning för övrig skada som Flen Vatten och Avfall AB ska betala
till

P.A. bestäms till 15 000 kr.

Dok.Id 1998031

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.A. har yrkat att Flen Vatten och Avfall AB ska förpliktas att ersätta honom med ytterligare 64 900 kr.

Flen Vatten och Avfall AB (bolaget) har motsatt sig ändring av ersättningsbeslutet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.A. har till stöd för sitt yrkande anfört bl.a. följande. En del av marken som bolaget använt som upplag har inte återställts och är omöjlig att bruka. Den ersättning han fått är för låg och täcker inte kostnaderna. Alla kostnader har ökat. Hyra av harv kostade förra året 520 kr per timme och sådd kostade 1 550 kr per timme. Den av lantmäterimyndigheten bestämda ersättningen beaktar inte kostnadsökningarna. Den tidsåtgång lantmäterimyndigheten bedömt är också fel. Det tar mer än tio timmar att återställa och så om vallen. Det är inte längre möjligt att plantera skog på marken, vilket sänker markvärdet.

Till stöd för sin talan har han bl.a. gett in en faktura med fakturadatum den 1 juni 2022 avseende hyra av harv och såmaskin.

Bolaget har anfört att den av lantmäterimyndigheten bestämda ersättningen är baserad på jordbruksnormens priser, vilket är den etablerade värderingsmetoden vid denna typ av intrång.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 13 § ledningsrättslagen (1973:1144) ska 4 kap. expropriationslagen (1972:719) tillämpas vid beräkning av ersättning för upplåtelse av ledningsrätt. Av 4 kap. 1 § expropriationslagen följer att ersättning betalas med ett belopp som motsvarar den minskning av fastighetens marknadsvärde som uppkommer genom åtgärden. Uppkommer i övrigt skada för ägaren genom ledningsrättsupplåtelsen ska även sådan skada ersättas, s.k. annan ersättning. Bestämmelserna vilar på principen att

fastighetsägarens samlade ekonomiska ställning efter ingreppet ska vara densamma som om åtgärden inte ägt rum.

Lantmäterimyndigheten har i det överklagade beslutet bestämt att ersättning för övrig skada ska utgå med 8 010 kr. Ersättningens storlek har bestämts utifrån jordbruksnormens pristabell för man, traktor och redskap. Eftersom annan ersättning i princip ska motsvara den restskada som inte har blivit kompenserad genom någon av de övriga ersättningsposterna, måste dock förhållandena i det enskilda fallet beaktas vid fastställandet av sådan ersättning. Om annan ersättning yrkas, får det således i varje enskilt fall prövas om skadan är ersättningsgill och i så fall hur stor ersättning som ska lämnas. Det bör normalt vara sakägarens sak att lägga fram nödvändigt underlag, t.ex. verifikationer på uppkomna kostnader. Om någon sådan utredning inte kan företes, får beslutet grundas på det tillgängliga underlaget. (Jfr prop. 1991/92:127 s.72 f.)

P.A. har gjort gällande att återställandet av mark till följd av ledningsrätten medför högre kostnader för honom än vad som täcks av schablonpriserna i jordbruksnormen. Av den uppställning över kostnader som han tagit fram till stöd för sin talan framgår att hans ersättningsyrkande är beräknat utifrån att ca tolv hektar mark ska återställas. Utredningen i målet ger emellertid inte vid handen att de markområden som kvarstår att återställa skulle vara så stora och kräva så omfattande åtgärder. Även vissa enskilda kostnadsposter i uppställningen kan sättas i fråga. Genom den faktura som P.A. gett in och vad som i övrigt framkommit får han dock anses ha visat att hans kostnad för att återställa marken kommer att överstiga den ersättning som lantmäterimyndigheten fastställt med tillämpning av jordbruksnormen. Mark- och miljööverdomstolen finner skäligt att bestämma ersättningen för övrig skada till 15 000 kr.

Vad P.A. anfört i övrigt medför inte att någon ytterligare ersättning ska utgå.

Sammanfattningsvis ska alltså underinstansernas avgöranden ändras på så sätt att bolaget åläggs att ersätta P.A. för övrig skada med skäliga 15 000 kr.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsrådet Ulf Wickström, tekniska rådet Ingela Boije af Gennäs samt hovrättsrådet Katarina Welin, referent.

Föredragande har varit Susanne Schultzberg.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-03-28
meddelad i
Nacka

Mål nr F 661-23

PARTER

Klagande

1. P.A.
2. L.A.

Motpart

Flen Vatten & Avfall AB
Vingåkersvägen 18
641 51 Katrineholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut den 18 januari 2023 i ärende nr D19283

SAKEN

Ledningsrätt för optokabel, vatten och avlopp berörande fastigheterna Y m.fl. i Flens kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

BAKGRUND

Lantmäteriet, LM, beslutade den 18 januari 2023 om ändring beträffande befintlig ledningsrätt för optokabel samt vatten och avlopp berörande bl.a. X (ägare P.A.) och Z (ägare L.A.). Ledningshavare är Flen Vatten och Avfall AB (bolaget).

Samma dag beslutades även om ersättning innebärande att bolaget ska betala 8 010 kr ytterligare till ägaren av X, P.A.. Tidigare hade han erhållit förskott med 34 800 kr. Den tillkommande ersättningen avser åtgärdande av skador och utbetalas som annan ersättning. När det gäller L.A. har han ingått ett markupplåtelseavtal med bolaget där ersättningen bestämts till 45 131 kr (se LM:s aktbilaga AV10).

P.A. och L.A. har överklagat LM:s beslut.

YRKANDEN M.M.

P.A. har yrkat att ersättningen till honom ska bestämmas till totalt 99 700 kr.

L.A. har yrkat att ersättningsbeloppet avseende honom höjs med beaktande av intrånget av den nya sträckningen samt förekomsten av brunnar på ledningsområdet.

Bolaget har bestritt ändring av LM:s beslut.

GRUNDER M.M.

P.A. har i huvudsak anfört följande.

Ersättningen bör bestämmas till det belopp som angetts i yrkande till LM, det vill säga 99 700 kr. Beloppet består av tidigare ersättning 34 800 kr samt ytterligare 64 900 kr. LM har beslutat om en total ersättning om 42 810 kr.

Alternativt kan bolaget återställa den skadade marken som används som vall för foderproduktion. Mark som sås om får inte ha några synliga stenar. Detta måste åtgärdas under vårbruket 2023. En kostnad om 801 kronor per timme för anställd, traktor och redskap och 2 kronor per timme för skada är för lågt räknat. Hänsyn bör tas till kostnadsökningar för traktorkörning på grund av ökade energikostnader samt att viss del av arbetet måste lejas ut eftersom egen såmaskin inte finns. Utan kostnadstäckning kan marken fortsatt behöva skötas såsom träda.

Det kan även bli aktuellt att stycka tomter på en del av marken. I området finns redan ett stort antal fritidshus på tomter. Ett intrång med ledningsrätt sänker markens värde för alltid som tomtmark.

L.A. har i huvudsak anfört följande. Han blev kallad av LM till sammanträde den 29 oktober 2019 angående ledningsförrättning samt ersättning i samband med markupplåtelseavtal. Efter sammanträdet förklarades att förrättningen skulle vilandeförklaras till dess att förrättningen avslutas. Någon ny kallelse sändes inte ut där han fick möjlighet att påtala att förläggningen av ledningarna inte överensstämde med avtalet. Detta medför att förhandling om ersättning varit ensidig. Den nya ledningsdragningen har förändrat brukningsmöjligheten på en del av berörd yta (brunnar). Det vill säga marken är inte odlingsbar. Detta har förändrat ingångsvärdena på tidigare beräknad ersättning.

Bolaget har i huvudsak anfört följande.

Övergripande

Utmed sträckningen fanns avtal tecknade om ledningsrätternas anläggande och ersättning med alla berörda fastighetsägare utom P.A., som är ägare till X. I november 2019 meddelade LM beslut om ledningsrätten och förskott på slutlig ersättning. I december 2022 hölls slutsammanträde.

Särskilt beträffande P.A.

Inför slutsammanträdet meddelade P.A. att han inte var nöjd med den återställning som utförts. Han inkom även med yrkande om ytterligare ersättning.

Inför sammanträdet gjorde LM en värdering genom fältbesiktning där det undersöktes om det 2019 beslutade förskottet beaktade ledningens förläggning eller om ytterligare ersättning skulle betalas. LM beslutade härvid att ytterligare ersättning om 8 010 kr skulle utbetalas.

Under det pågående arbetet med anläggandet av ledningen utfördes en förändring som av ledningssträckningen på X. Denna godkändes av P.A.. Den nya sträckningen var kortare och medförde mindre intrång på åkermarken då den följer en befintlig grusväg mot omvandlingsområde Malmsjöberg.

Framtida tomtavstyckningar på X gynnas dessutom av den ändrade sträckningen samt att få allmänt vatten och avlopp. LM:s värdering är opartisk och jordbruksnormens priser har använts. Jordbruksnormen är en etablerad värderingsmetod.

Särskilt beträffande L.A.

I samband med den syn som gjordes på Z inför arbetet med ledningen utfördes en förändring av ledningssträckningen. Förändringen utfördes i överenskommelse med L.A. som också deltog vid synen.

I december 2022 hölls ett slutsammanträde. Enligt LM:s sändlista har kallelse skickats till L.A.. Inför slutsammanträdet bedömde LM att ersättningen enligt det tecknade avtalet täcker den förändrade sträckning som uppkom vid anläggandet. LM:s värdering är opartisk och jordbruksnormens priser har använts. Jordbruksnormen är en etablerad värderingsmetod.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har med stöd av 29 § ledningsrättslagen (1973:1144), LL, och 16 kap. 6 § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988), FBL, avgjort målet utan att hålla sammanträde. P.A. och L.A. har slutfört sin talan.

P.A. har yrkat att ytterligare ersättning ska utgå med 64 900 kr. Som grund för sitt yrkande har P.A. gjort gällande att marken inte återställts på ett sådant sätt att den uppfyller EU:s krav för att få stöd för vallodling. Domstolen konstaterar härvid att LM gjort en ny besiktning efter det att ledningarna anlades. Av ersättningsutredningen (UT3) framgår att återställningsarbetet är utfört och att detta är acceptabelt utfört, men att någon insådd av vall inte skett. Ytterligare bearbetning av marken är dock nödvändig och LM beslutade mot denna bakgrund att ytterligare ersättning ska utgå med 8 010 kr. Till grund för beräkningen av beloppet har tillämpats jordbruksnormens pristabell och tidsåtgång har bedömts till 10 timmar. Det har inte framkommit någon utredning i målet som innebär skäl för domstolen att frågå LM:s beräkning. Vad P.A. anfört om möjlig exploatering föranleder inte domstolen att göra någon annan bedömning. Överklagandet ska mot denna bakgrund avslås.

L.A.

L.A. har dels gjort gällande att han inte fått del av kallelsen till sammanträdet den 1 december 2022, dels att överenskommen ersättning inte har beaktat den ändrade ledningsdragningen. Domstolen konstaterar inledningsvis att L.A. blev delgiven kallelsen till LM:s första sammanträde den 29 november 2019. Av protokollet till sammanträdet (PR2) framgår att ”kallelse med mera i denna förrättning skickas hädanefter med vanligt brev utan delgivningskvitto”. Detta skedde inför det andra sammanträdet den 1 december 2022. Mot denna bakgrund har LM inte begått något formellt fel då kallelsen skickats med vanligt brev (jfr. 4 kap. 20 § FBL).

När det gäller frågan om ytterligare ersättning ska betalas på grund av den förändrade ledningsdragningen konstaterar domstolen att det av LM:s beslut framgår att ledningsrättens förändrade läge inte föranlett beslut om någon ytterligare ersättning. Varken besiktningsprotokollet den 18 augusti 2020 eller vad som i övrigt framkommit i målet ger stöd för slutsatsen att den ändrade ledningssträckningen skulle ge upphov till ett mer omfattande intrång. LM:s beslut framstår mot denna bakgrund som korrekt och överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD-02)

Överklagande senast den 18 april 2023.

Björn Räftegård

Monica Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Björn Räftegård, ordförande, och tekniska rådet Monica Haapaniemi.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.